

НОРМАТИВНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ПРЕЗУМПЦІЇ ПРАВОМІРНОСТІ ДІЙ ТА ВИМОГ ОСОБИ (НА ПРИКЛАДІ НОРМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО АДМІНІСТРАТИВНУ ПРОЦЕДУРУ» ТА ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlightsjournal-2024-9.04>

ВІТАЛІЙ ВДОВІЧЕН

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного права,
декан юридичного факультету*

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна

v.vdovichen@chnu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0819-9435

Анотація. В статті проведено дослідження нормативного закріплення принципу презумпції правомірності дій та вимог особи у адміністративній та податковій процедурах, використовуючи положення Закону України «Про адміністративну процедура» та положення Податкового кодексу України. Автором визначено, що закони про адміністративну процедура спрямовані насамперед на захист особи від свавілля з боку адміністрації, але вони і визначають дії публічних службовців в ракурсі процедурного алгоритму як розгляду заяв, скарг, так і діяльності за ініціативою адміністративного органу, або розгляду скарг в досудовому порядку.

Встановлено, що значення принципів при здійсненні як адміністративної процедури, так і податкової процедури виявляється в їх правозастосовчому ефекті через закріплення в законодавстві. Тому в статті розглянуто положення зі сторони Закону України «Про адміністративну процедура», що презумпція правомірності дій та вимог особи – це дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи; сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності. Також розглянуто положення зі сторони Податкового кодексу України: презумпція тлумачення норм податкового законодавства на користь платника податків, презумпція неправомірності оскаржуваного рішення, презумпція мовчазної згоди контролюючого органу вищого рівня з доводами та вимогами скаржника. Визначено, що розуміння категорії «презумпції в теорії права має два підходи: як особливої юридичної конструкції, яка існує у об'єктивній формі та є нормативним приписом», правовою нормою «нестандартного характеру», «закріпленням у правовій нормі припущенням» (пряма презумпція); як правового явища, яке не формалізоване (безпосередньо не закріплене) у нормах права, але виводиться шляхом логічного умовиводу у процесі тлумачення правових норм, тобто у процесі їх правозастосування – «логічний умовивід» «припущення», «певне припущення» (непряма презумпція).

Доведено, що принцип презумпції правомірності дій та вимог особи зводиться до наступного: а) дії й правова позиція громадянина, що звертається до адміністративного органу, вважаються правомірними доти, поки інше не буде встановлено рішенням органу (посадової особи), компетентного розглядати адміністративну справу; б) рішення адміністративного органу не повинне ґрунтуватися на припущеннях, а всі сумніви щодо правомірності позиції громадянина мають тлумачитися на його користь. Практичне значення принципу презумпції правомірності дій та вимог особи як в адміністративній процедурі, так і в податковій процедурі полягає у наступному: за його допомогою адміністративний орган досягає адекватного застосування матеріальних норм права; цей принцип у сукупності з іншими забезпечує мінімальні уніфіковані стандарти щодо забезпечення реалізації та захисту прав і законних інтересів учасників як в адміністративній процедурі, так і в податковій процедурі; виступає орієнтиром для оцінки законності прийнятих адміністративних актів, процедурних рішень та вчинюваних процедурних дій.

Ключові слова: презумпція, правомірність, принцип, адміністративна процедура, податкова процедура, адміністративний орган.

**REGULATORY CONSOLIDATION OF THE PRESUMPTION
OF LEGITIMACY OF ACTIONS AND CLAIMS OF A PERSON
(ON THE EXAMPLE OF THE LAW OF UKRAINE
«ON ADMINISTRATIVE PROCEDURE»
AND THE TAX CODE OF UKRAINE)**

UDC 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2024-9.04>

VITALIY VDOVICHEN

Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Public Law,

Dean of the Faculty of Law

Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University, Ukraine

v.vdovichen@chnu.edu.ua

ORCID: 0000-0002-0819-9435

Abstract. In the article, the author studies the statutory consolidation of the principle of presumption of legitimacy of actions and claims of an individual in administrative and tax procedures, using the rules of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure» and the rules of the Tax Code of Ukraine. The author determines that the laws on administrative procedure are aimed primarily at protecting an individual from arbitrariness on the part of the administration. However, they also determine the actions of public servants in terms of the procedural algorithm for consideration of applications, complaints, and activities initiated by an administrative body, or consideration of complaints in the pre-trial procedure.

The author establishes that the importance of principles in the implementation of both administrative procedure and tax procedure is manifested in their law enforcement effect through enshrining in legislation. Therefore, the article examines the norms of the Law of Ukraine «On Administrative Procedure» which provide that the presumption of legitimacy of actions and claims of a person means that actions and claims of a person are legitimate until otherwise proven during consideration and/or resolution of a case; doubts about the legitimacy of actions and claims of a person arising from ambiguous (multiple) interpretation of a legal norms should be interpreted by an administrative authority in favour of their legitimacy. The author also examines the norms of the Tax Code of Ukraine: *the presumption of interpretation of tax legislation in favour of the taxpayer, the presumption of illegality of the contested decision, the presumption of tacit consent of the supervisory authority of the highest level with the arguments and claims of the complainant.* It is determined that there are two approaches to understanding the category of «presumption in the theory of law the first approach is as a special legal construct which exists in an objective form and is a normative prescription», a legal rule of «non-standard nature», «an assumption enshrined in a legal rule» (direct presumption); the second approach as a legal phenomenon that is not formalised (not directly enshrined) in the legal norms, but is derived by logical inference in the process of interpreting legal norms, i.e. in the process of their law application – «logical inference», «assumption», «certain assumption» (indirect presumption).

The author proves that the principle of presumption of legitimacy of actions and claims of a person is reduced to the following: a) actions and legal position of a citizen who applies to an administrative authority are considered legitimate until otherwise established by a decision of the body (official) competent to consider an administrative case; b) the decision of an administrative authority should not be based on assumptions, and all doubts about the legitimacy of the citizen's position should be interpreted in his/her favour. The practical significance of the principle of presumption of legitimacy of actions and claims of a person in both administrative procedure and tax procedure is as follows: it helps the administrative authority to achieve adequate application of substantive law; this principle, together with others, provides minimum unified standards for ensuring the exercise and protection of the rights and legitimate interests of participants in both administrative procedure and tax procedure; it serves as a guideline for assessing the legality of administrative acts adopted, procedural decisions and procedural actions taken.

Key words: presumption, lawfulness, principle, administrative procedure, tax procedure, administrative authority.

У сучасній державі законодавче врегулювання взаємин органів публічної адміністрації з фізичними та юридичними особами є обов'язковим елементом правової системи. Йдеться про сферу ухвалення адміністративних рішень, тобто рішень органів публічної адміністрації щодо прав і обов'язків

конкретних приватних осіб, де особливо важливо забезпечити право особи бути вислуханою перед прийняттям несприятливого рішення, право на ознайомлення з матеріалами справи, обов'язок адміністративного органу обґрунтовувати такі рішення та вказувати порядок їх оскарження тощо. Такі права особи і обов'язки адміністративних органів неодмінно повинні знаходити своє нормативне закріплення, і найбільш оптимальним варіантом такого алгоритму дій є закон про адміністративну процедуру. Звичайно, що дана сфера відносин знаходить своє закріплення і на міжнародному рівні – на рівні Ради Європи ці положення відображені у кількох резолюціях та рекомендаціях Комітету Міністрів. В європейській правовій традиції відносини між публічною адміністрацією, з одного боку, та особою – з іншого, прийнято визначати як відносини адміністративної процедури. Їх нормативне визначення та регламентація з урахуванням принципів належного адміністрування виступає необхідною передумовою інтеграції України до Європейського Союзу. Причому, сьогодні базові принципи взаємовідносин влади та особи отримали закріплення в Хартії Європейського Союзу про основні права [1], більшість з яких мають статус «загальних принципів права Європейського Союзу» [2, с. 250]. В європейській спільноті закони про загальну адміністративну процедуру інколи називають «конституцією публічної адміністрації» [2, с. 251], адже вони визначають основні правила так-званого порозуміння влади з особою і стають вектором для представників влади, відкореговуючи їх діяльність до базових стандартів та принципів у сфері забезпечення реалізації й захисту прав і законних інтересів особи. Це дає можливість стверджувати про наявність певних європейських стандартів адміністративної процедури. Тому, закони про адміністративну процедуру спрямовані насамперед на захист особи від свавілля з боку адміністрації. Це свого роду аналоги процесуальних кодексів для судочинства, але вони визначають дії публічних службовців в ракурсі процедурного алгоритму як розгляду заяв, скарг, так і діяльності за ініціативою адміністративного органу, або розгляду скарг в досудовому порядку.

Значення принципів для відносин як адміністративної процедури, так і податкової процедури виявляється в їх правозастосовчому ефекті через закріплення в законодавстві. Це означає, що адміністративний орган має дотримуватися закріплених принципів під час розгляду відповідної справи. Саме практична реалізація принципів дає змогу досягти мети таких процедур, а значить, ефективно забезпечити реалізацію чи захист прав та інтересів особи (в тому числі і платника податків) і скерувати адміністративний орган на сумлінне виконання покладених на нього повноважень. Нормативно-правові акти мають не просто закріплювати той чи інший принцип, а містити окремі механізми, що уможливають практичне втілення принципу під час розгляду адміністративної справи та прийняття належного адміністративного акта. Тому, тлумачення правової презумпції як припущення про існування юридичного факту можливе лише за наявності його зв'язку з правовою нормою, що визначає умови для моделювання цього факту.

Наукові дослідження адміністративної процедури наразі актуалізовані прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру», який набув чинності 15 грудня 2023 року. Дослідження практичного значення презумпції правомірності дій особи завжди привертає увагу вітчизняних вчених, однак це питання ними розкривається у нерозривному зв'язку із всією системою принципів адміністративної процедури і кожен із них привносить власне бачення проблем в адміністративній процедурі, а також пропонуються і шляхи їх вирішення. Варто відзначити вчених, роботи яких мають надзвичайно важливе та аксіологічне значення, зокрема: В.К. Колпаков, О. М. Соловійова, А. П. Шарая, І. В. Криворучко, В. П. Тимошук, М. Шандрук, Н.Л. Губерська, І.В. Бойко.

Метою статті є дослідження законодавчого визначення-тлумачення принципу презумпції правомірності дій та вимог особи в адміністративній та податковій процедурах, спрямованого на адаптацію публічного адміністрування до потреб суспільства, а так само на модернізацію самої процедури для її простоти та ефективності. Тому, ми беремо до уваги в першу чергу два нормативних аспекти реалізації даного принципу, а саме:

1) зі сторони Закону України «Про адміністративну процедуру» в редакції від 01.01.2024 [3] статтю 15 «Презумпція правомірності дій та вимог особи», де визначено, що дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи. Сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності;

2) зі сторони Податкового кодексу України в редакції від 03.09.2024 звертаємо увагу аж на три моменти: по-перше, це презумпція тлумачення норм податкового законодавства на користь платника податків, зокрема враховуємо статтю 4.1.4, яка визначає, що презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу; та статтю 56.21, відповідно до якої у разі коли норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного і того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків [4]; по-друге, це презумпція неправомірності оскаржуваного рішення – зокрема враховуємо пункт 56.4 статті 56, яка встановлює, що під час процедури адміністративного оскарження обов'язок доведення того, що будь-яке нарахування, здійснене контролюючим органом у випадках, визначених цим Кодексом (ПКУ), або будь-яке інше рішення контролюючого органу є правомірним, покладається на контролюючий орган; по-третє, презумпція мовчазної згоди контролюючого органу вищого рівня з доводами та вимогами скаржника – зокрема це положення визначене в абзацах 2 та 3 пункту 56.9 статті 56 ПКУ: якщо вмотивоване рішення за скаргою платника податків не надсилається платнику податків протягом 20-денного строку або протягом строку, продовженого за рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, така скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків з дня, наступного за останнім днем зазначених строків. Скарга вважається також повністю задоволеною на користь платника податків, якщо рішення керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу про продовження строків її розгляду не було надіслано платнику податків до закінчення 20-денного строку, зазначеного в абзаці першому цього пункту. Тобто, якщо рішення за скаргою не надсилається у встановлений строк, то скарга вважається повністю задоволеною на користь платника податків.

Отже, на захист прав особи, її вимог та дій в адміністративній процедурі спрямований спеціальний принцип – принцип презумпції правомірності дій і вимог особи. Відповідно до вже зазначеної статті 15 Закону України «Про адміністративну процедуру», презумпція правомірності дій і вимог особи полягає у припущенні, що особа, яка звертається до адміністративного органу з певною вимогою, діє правомірно до того часу, поки орган або посадова особа своїм рішенням не доведе протилежну позицію. Зазвичай будь-які сумніви щодо правомірності дій такої особи, повинні тлумачитися на її користь. Однак, в той же час, саме орган публічного адміністрування зобов'язаний всебічно та повно з'ясувати обставини справи. Метою даного принципу є захист особи, яка звертається до уповноваженого адміністративного органу від необґрунтованих вимог з його сторони (посадової особи, яка уповноважена діяти від імені даного органу) щодо необхідності доведення правомірності позиції такої особи.

Щодо теоретичного розуміння категорії «презумпції», то маємо в теорії права різні підходи щодо її юридичної природи, можливості її застосування у процесі доказування, в залежності від форми закріплення у правових нормах та семантичного аналізу їх змісту. Доволі часто зарубіжні вчені досліджують правові презумпції у нерозривному зв'язку із правозастосуванням, враховуючи їх різні альтернативи застосування, а також їх вплив на мінімізацію соціальних витрат [5, с. 722]. Ймовірно варто погодитися з позицією вчених, які виокремлюють на два напрями розуміння досліджуваної категорії: 1) як особливої юридичної конструкції, яка існує у об'єктивній формі та є нормативним приписом», правовою нормою «нестандартного характеру», «закріпленим у правовій нормі припущенням» (пряма презумпція); 2) як правового явища, яке не формалізоване (безпосередньо не закріплене) у нормах права, але виводиться шляхом логічного умовиводу у процесі тлумачення правових норм, тобто у процесі їх правозастосування – «логічний умовивід» «припущення», «певне припущення» (непряма презумпція) [6, с. 46].

В той же час, більшість науковців є прихильниками позиції, що інтерпретування правової презумпції як припущення про існування конкретного юридичного факту є можливим тільки при наявності його зв'язку з правовою нормою, яка визначає умови для моделювання відповідного факту. Наразі

такий підхід очевидний при застосуванні уже згаданої нами статті Податкового кодексу України, зокрема відповідно до підп. 4.1.4 п. 4.1. ст. 4 в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону, або якщо норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу [4]. Для застосування цієї норми необхідно, щоб було виявлено два або більше альтернативних варіантів правомірної поведінки. Вибравши найвигідніший з них, платник податку повинен бути захищений (почуватися захищеним) від можливих негативних наслідків як зі сторони контролюючого органу, так і суду. Водночас ця норма охоплює не лише очікування платника – запровадження презумпції як принципу в податковому законодавстві зобов'язує як контролюючий орган, так і суд обрати саме визначений цією нормою варіант поведінки. При цьому законом передбачено, що тягар доведення неправомірності обраного платником варіанту поведінки покладається на контролюючий орган. Тобто, тут варто погодитися з твердженням, що правова презумпція (*gesetzliche Vermutung*) має місце тоді, коли закон встановлює, що за наявності певних обставин припускається наявність певних інших обставин, і що останні повинні бути прийняті за основу при здійсненні правової оцінки. Такі презумпції покликані полегшити тягар доказування для однієї зі сторін, яка повинна представити і довести лише факти, що становлять гіпотезу презумпції [7, с. 43].

Якщо брати до уваги дію цього принципу в адміністративній процедурі, то його вектором буде особа, її права та законні інтереси, однак проявлятися це буде трохи інакше. Так, під час вирішення адміністративної справи адміністративний орган визнає дії та вимоги особи правомірними, поки інше не буде доведено в результаті розгляду чи вирішення адміністративної справи (ст. 15 Закону України «Про адміністративну процедуру»). Презумпція правомірності дій та вимог особи є важливою гарантією для реалізації прав учасників адміністративної процедури. Вона передбачає, що особа, звертаючись до адміністративного органу з певною вимогою, вважається діє правомірно. Наприклад, при зверненні за дозволом адміністративний орган приймає документи, виходячи з припущення, що особа має право на цей дозвіл, поки не буде встановлено інше під час розгляду доказів та вирішення справи. Аналогічно діє ця презумпція у випадку подання скарги на адміністративний акт чи процедурне рішення. Встановлення такої презумпції є важливою гарантією захисту прав і свобод громадян. Крім того, сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають унаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності. Адже, зарубіжні науковці відзначають, що відповідно до джерела, презумпції поділяються на правові та фактичні. Коли вони встановлені в прямому правовому приписі, в нормативному акті, вони є правовими. Коли ж вони здійснюються суб'єктом, який їх застосовує, за «правилами логіки – вони є фактичними (їх ще називають «людськими» або «судовими»)» [8]. Отже, принцип презумпції правомірності дій та вимог особи зводиться до такого: а) дії й правова позиція громадянина, що звертається до адміністративного органу, вважаються правомірними доти, поки інше не буде встановлено рішенням органу (посадової особи), компетентного розглядати адміністративну справу; б) рішення адміністративного органу не повинне ґрунтуватися на припущеннях, а всі сумніви щодо правомірності позиції громадянина мають тлумачитися на його користь [2, с. 258]. Забезпечення цього принципу гарантується положеннями Закону України «Про адміністративну процедуру», які передбачають залишення заяви без руху у випадку наявності певних недоліків. При цьому надаються посилання на порушені вимоги законодавства, вказуються способи і строки усунення недоліків, а також порядок та строки оскарження рішення про залишення заяви без руху. Таким чином, дії адміністративного органу мають бути спрямовані насамперед на позитивне вирішення адміністративної справи на користь особи, тобто ми можемо говорити про «особливий діалог» між суб'єктами адміністративної процедури, про сприяння «прогресу» в їх відносинах [11, с. 287].

Крім того, сама юридична конструкція норми пункту 56.21 статті 56 Податкового кодексу України, а саме «У разі коли норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного і того ж нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків» дає підстави стверджувати, що презумпція правомірності

рішень платника податків застосовна не лише у ситуації прямої суперечності норм, але й у будь-якій іншій ситуації невизначеності в процесі правозастосування. Для її застосування необхідно і достатньо виявлення двох або більше альтернативних варіантів правомірної поведінки, з яких обравши найвигідніший для себе, платник почуватиметься захищеним від можливих негативних наслідків як з боку контролюючого органу, так і суду. На це вказав КАС ВС у постанові від 5 жовтня 2023 року по справі № 300/2906/22 [9]. Основними моментами реалізації принципу правомірності рішень платника податків в судових позиціях Верховного суду є: по-перше, положення пункту 56.21 статі 56 ПК України установлює шляхи подолання колізій у податкових правовідносинах. Рішення приймається на користь платника, якщо норма цього Кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі цього Кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів, або коли норми одного і того самого нормативно-правового акта суперечать між собою та припускають неоднозначне / множинне трактування прав та обов'язків платників або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника, так і контролюючого органу. По-друге, сама юридична конструкція норми пункту 56.21 статі 56 ПК України дає підстави стверджувати, що презумпція застосовна не лише у ситуації прямої суперечності норм, але й у будь-якій іншій ситуації невизначеності в процесі правозастосування. Для її застосування необхідно і достатньо виявлення двох або більше альтернативних варіантів правомірної поведінки, з яких обравши найвигідніший для себе, платник може почуватися захищеним від можливих негативних наслідків як з боку контролюючого органу, так і суду. По-третє, недоліки нормотворчої техніки вказують на наявність неоднозначного тлумачення змісту прав платника і тому, зазначені обставини не повинні негативно впливати на добросовісного платника, який своєчасно та в повному обсязі сплатив податкові зобов'язання і очікував на можливість застосування пільг, як було закріплено внесеними змінами. Адже, як часто відзначається в зарубіжній науковій літературі, що презумпції виправдані у випадках, коли немає точного знання про певну дію чи обставину. Однак, у випадках, коли такі знання існують або коли їх можна отримати за допомогою упереджених даних – покладатися на припущення не є ідеальним варіантом, або, грубо кажучи, це є щонайменше безвідповідальним вчинком [10, с. 388].

Отже, як підсумок, можемо відзначити, що практичне значення принципу презумпції правомірності дій та вимог особи як в адміністративній процедурі, так і в податковій процедурі полягає у наступному: за його допомогою адміністративний орган досягає адекватного застосування матеріальних норм права; цей принцип у сукупності з іншими (такими як офіційність, ефективність, пропорційність, обґрунтованість, добросовісність і розсудливість, відкритість...) забезпечує мінімальні уніфіковані стандарти щодо забезпечення реалізації та захисту прав і законних інтересів учасників як в адміністративній процедурі, так і в податковій процедурі; цей принцип у сукупності з іншими (такими як офіційність, ефективність, пропорційність, обґрунтованість, добросовісність і розсудливість, відкритість...) забезпечує тлумачення окремих алгоритмів та правил процедури; виступає орієнтиром для оцінки законності прийнятих адміністративних актів, процедурних рішень та вчинюваних процедурних дій.

Тому, практична реалізація принципу презумпції правомірності дій (рішень) та вимог особи як в адміністративній процедурі, так і в податковій процедурі має на меті уникнути правових колізій та забезпечити дієвий правовий механізм взаємодії органів публічної адміністрації з приватними особами. А це у свою чергу, розкриває сутність концепції сервісної держави, яка полягає в тому, що основою здійснення публічного адміністрування є насамперед забезпечення захисту прав та свобод людини та на вільний доступ до користування адміністративними послугами, надання яких держава гарантує своїм громадянам. Крім того, побудова в Україні правової держави вимагає зміни пріоритетів діяльності держави в її взаємовідносинах із приватними особами. На сучасному етапі труднощами на шляху забезпечення реалізації й захисту прав особи залишаються суперечливість та неузгодженість законодавства, ускладненість і розрізненість адміністративної та податкової процедури в різних сферах публічного адміністрування, прояви бюрократизму, а також ризики корупційних проявів в органах державної влади і органах місцевого самоврядування. І як наслідок, питання правового регулювання взаємовідносин суб'єктів публічного адміністрування з приватними особами, зокрема питання запровадження у правозастосовчу діяльність цих органів сучасних принципів адміністративної та податкової процедур, набувають особливої актуальності та привертають дедалі більшу увагу як з боку науковців, так і практичних працівників.

REFERENCES

1. Charter of fundamental rights of the European Union. Official Journal of the European Communities. 18.12.2000. (2000/C 364/01). Retrieved from: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
2. Solovyova, O. M. (2023). Deyaki mirkuvannya pro pryntsyipy administratyvnoyi protsedury. *Problemy zakonnosti*. №163. S. 248–266. DOI: 10.21564/2414-990X.163.292332
3. Pro administratyvnu protseduru: Zakon Ukrayiny vid 17 lyutoho 2022 r. v redaktsiyi vid 01.01.2024 № 2073-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
4. Podatkovyy kodeks Ukrayiny vid 2 hrudnya 2010 r. № 2755-VI. v redaktsiyi vid 03.09.2024 Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1321>
5. Bac Mehmet and Bag Parimal K., Law Enforcement and Legal Presumptions. *Journal of Comparative Economics*. Volume 29, Issue 4, December 2001, r. 722-748 <https://doi.org/10.1006/jcec.2001.1743>
6. Borovs'ka, I. A. (2021). Prezumptsiyi dokazuvannya u tsyvil'nomu protsesi. Aktual'ni pytannya ta perspektyvy rekodyfikatsiyi tsyvilistychnoho zakonodavstva Ukrayiny: materialy nauk.-prakt. kruhloho stolu (Kyiv, 16 kvitnya 2021 r.). Kyiv, S. 45–49.
7. Dimova-Severinova, D. M., Ivanova, G. Y. (2023). Legal argumentation when working with presumptions in the process of applying the law in the continental legal system. *The Lawyer Quarterly* № 13(1). 42–56 Retrieved from: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/539>
8. Rudzkis, T., Panomariovas, A. (2016). Legal presumptions in the context of contemporary criminal justice. Different expressions of presumptions: Formulation of a Paradigm. *Hungarian Journal of Legal Studies*. Vol. 57. №. 4. pp. 359–360, DOI:10.1556/2052.2016.57.4.5.
9. Postanova Verkhovnoho Sudu u skladi kolehiyi suddiv Kasatsiynoho administratyvnoho sudu vid 5 zhovtnya 2023 roku po spravi №300/2906/22 (administratyvne provadzhennya № K/990/362/23) Retrieved from: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967135>
10. Petroski, Karen (2008). The Public Face of Presumptions. *Episteme*. № 5(3). 388–401 DOI:10.1353/epi.0.0043
11. Bodlović, Petar (2021). On the Differences Between Practical and Cognitive Presumptions. *Argumentation*. № 35. P. 287–320 Retrieved from: link.springer.com/article/10.1007/s10503-020-09536-w <https://doi.org/10.1007/s10503-020-09536-w>

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. Charter of fundamental rights of the European Union. Official Journal of the European Communities. 18.12.2000. (2000/C 364/01). URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
2. Соловійова О. М. Деякі міркування про принципи адміністративної процедури. *Проблеми законності*. 2023. №163. С. 248–266. DOI: 10.21564/2414-990X.163.292332
3. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 р. в редакції від 01.01.2024 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text>
4. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. в редакції від 03.09.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1321>
5. Bac Mehmet and Bag Parimal K., Law Enforcement and Legal Presumptions. *Journal of Comparative Economics*. Volume 29, Issue 4, December 2001 p. 722–748 URL: <https://doi.org/10.1006/jcec.2001.1743>
6. Боровська І. А. Презумпції доказування у цивільному процесі. Актуальні питання та перспективи рекодифікації цивілістичного законодавства України: матеріали наук.-практ. круглого столу (Київ, 16 квітня 2021 р.). Київ, 2021. С. 45–49.
7. Dimova-Severinova D. M., Ivanova G. Y. Legal argumentation when working with presumptions in the process of applying the law in the continental legal system. *The Lawyer Quarterly* № 13(1). 2023. p.42–56 URL: <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/539>
8. Rudzkis T., Panomariovas A. Legal presumptions in the context of contemporary criminal justice. Different expressions of presumptions: Formulation of a Paradigm. *Hungarian Journal of Legal Studies*. 2016. Vol. 57. №. 4. pp. 359–360, URL: DOI:10.1556/2052.2016.57.4.5.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 5 жовтня 2023 року по справі №300/2906/22 (адміністративне провадження № K/990/362/23) URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967135>
10. Petroski Karen. The Public Face of Presumptions. *Episteme*. № 5(3). 2008. p.388–401 URL: DOI:10.1353/epi.0.0043
11. Bodlović Petar. On the Differences Between Practical and Cognitive Presumptions. *Argumentation*. 2021. № 35. P. 287–320 URL: link.springer.com/article/10.1007/s10503-020-09536-w <https://doi.org/10.1007/s10503-020-09536-w>